

Anna Bokszczanin
Instytut Psychologii Uniwersytetu Opolskiego

OPTYMIZM I SPOSTRZEGANIE ZAGROŻEŃ ZWIĄZANYCH Z PICIEM PRZEZ MŁODZIEŻ PIJĄCĄ ALKOHOL I PALĄCĄ PAPIEROSY

WSTĘP

Sięganie po alkohol i papierosy przez dorastających jest traktowane przez badaczy (7) jako zjawisko typowe dla tego okresu rozwojowego. Sygnałem do niepokoju jest sytuacja, kiedy młodzież zaczyna tych substancji nadużywać, gdyż prowadzi to zwykle do szeregu negatywnych konsekwencji zdrowotnych i społecznych. Nadużywanie alkoholu i palenie papierosów w okresie dorastania uważa się za czynnik zwiększający prawdopodobieństwo powstania uzależnień w przyszłości. Wśród dorosłych alkoholików (4) największą grupę stanowią ci, którzy nadużywali alkoholu w młodości. Picie alkoholu i palenie papierosów przez młodzież współwystępuje także z problemami wychowawczymi – nieposłuszeństwem, drobnymi kradzieżami oraz niskimi osiągnięciami szkolnymi (5).

Mellibruda (12) zwraca uwagę, że nadużywaniu substancji uzależniających towarzyszy występowanie specyficznych przekonań, które pełnią ważną rolę w powstaniu nałogu. Okresem, w którym przekonania i postawy jednostki kształtują się i utrwala, jest właśnie adolescencja. Problem podjęty w tej pracy dotyczy analizy zagadnień związanych ze specyfiką przekonań, postaw i opinii młodzieży nadużywającej alkoholu i palącej papierosy. Szczególnie interesujące zdają się być te przekonania, które rzutują na realizację przyszłych planów jednostki oraz zdrowie psychiczne i fizyczne.

Wśród psychologów powszechny jest pogląd, że optymistyczna postawa wobec siebie i własnej przyszłości jest jednym z podstawowych warunków zdrowia psychicznego (2). Optymizm pobudza wiarę we własne siły i aktywizuje do działania.

Brak optymizmu może natomiast prowadzić do spadku wiary we własne siły oraz być przyczyną depresji i kłopotów w kontaktach osobistych (6). Według Mądrzyckiego (9) optymizm – pesymizm jednostki to „ogólne zadowolenie/niezadowolenie z życia i oczekiwanie w swym życiu raczej pozytywnych lub raczej negatywnych zdarzeń” (str. 199). Rozważania na temat związku pomiędzy zadowoleniem z życia, a piciem alkoholu można znaleźć w pracy Czapińskiego (3, str. 121-122). Autor powołuje się m. in. na badania Brennera dowodzące, że abstynenci i ludzie pijący niewiele czują się bardziej szczęśliwi niż pijący, oraz badania Aneshensel i Huby, pokazujące, że alkohol służy poprawie nastroju tylko na krótki okres, w dłuższej perspektywie (około roku) nastrój obniża się i pojawiają się symptomy depresji. Maxwell (10, str. 86) uważa, że nadużywanie przez młodzież środków uzależniających może prowadzić do zmian w osobowości wywołujących m. in. mniejszy optymizm.

Szereg badań dowodzi, że osoby nadużywające alkoholu mają odmienne przekonania na temat jego działania, konsekwencji i zagrożeń niż osoby niepijące. Pijący w nadmiarze, w porównaniu z niepijącymi spostrzegają mniejsze negatywne konsekwencje wynikające z picia alkoholu (8). Pijący, w porównaniu z niepijącymi skłonni są także uważać, że prowadzenie samochodów pod wpływem alkoholu jest mniej powszechne (1). Z badań Pfeffer (14) wynika, że młodzież pijąca alkohol i paląca papierosy jest skłonna w mniejszym stopniu rozważać zagrożenia wynikające z sytuacji związanych z piciem alkoholu i narkotykami niż młodzież niepijąca i niepaląca. Przeprowadzone przez Agostinelli i Millera badania sugerują, że przyczyną niedoceniaenia zagrożeń związanych z piciem przez osoby nadużywające jest tendencja do zniekształcania informacji w celu zachowania pozytywnego obrazu własnej osoby. Osoby zaangażowane w zachowania społecznie kwestionowane (takie jak nadużywanie alkoholu i palenie papierosów) są motywowane do pomniejszania ryzyka związanego z tymi zachowaniami broniąc się przed obniżeniem samooceny bądź dążąc do jej podwyższenia (1).

Przedstawione powyżej poglądy i wyniki badań zdają się uzasadniać oczekiwanie, że młodzież nadużywająca alkoholu, w porównaniu z młodzieżą niepijącą będzie cechować mniejszy optymizm oraz spostrzeganie mniejszych zagrożeń związanych z piciem alkoholu. Wydaje się także, że podobny wzorzec zależności może wystąpić w porównaniu młodzieży palącej papierosy z młodzieżą niepalącą.

METODA

Osoby badane i przebieg badania. W badaniu uczestniczyło 90 chłopców i 90 dziewcząt w wieku 16-17 lat uczęszczających do Zasadniczych Szkół Zawodowych w Opolu. Wybór tego rodzaju szkoły był uzasadniony oczekiwaniem znalezienia tam grup młodzieży nadużywającej alkoholu i palącej papierosy, na co wskazują wyniki badań Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (13). Wyniki te pokazywały, iż uczniowie szkół zawodowych piją prawie dwukrotnie więcej niż uczniowie z techników i prawie trzykrotnie więcej niż uczniowie z liceów.

Badanie odbywało się w czasie lekcji szkolnych i miało charakter kwestionariuszowy. Uczniowie proszeni byli o dobrowolny udział i szczerą odpowiedź. Informo-

wani byli także, że wyniki posłużą wyłącznie do opracowania naukowego.

Pijący versus Niepijący. Badani odpowiadali na dwa pytania dotyczące spożycia przez nich alkoholu. Ile razy piłeś piwo, wino lub wódkę w ciągu ostatnich 30 dni? Ile razy upiłeś się w ciągu ostatnich sześciu miesięcy. Do grupy pijących alkohol zostali zaliczeni badani, którzy przyznali się, iż w ciągu ostatniego miesiąca pili alkohol więcej niż dwa razy oraz przynajmniej raz upili się w ciągu ostatnich sześciu miesięcy. Do grupy niepijących zaliczono osoby, które twierdziły, że nie upiły się ani razu w ciągu ostatnich sześciu miesięcy i piły alkohol nie więcej niż dwa razy w ciągu ostatniego miesiąca.

Pałący versus Niepałący. Badane osoby podkreślały jedną z czterech kategorii określającą częstotliwość palenia papierosów: kilka papierosów w miesiącu, kilka papierosów w tygodniu, pałę codziennie i w ogóle nie pałę. Do grupy pałących zaliczono osoby, które zadeklarowały się jako pałace kilka papierosów w tygodniu bądź codziennie. Do grupy niepałących zaliczono te osoby, które zadeklarowały się jako niepałace, oraz te, które pałą kilka papierosów w miesiącu.

Optymizm. Poziom optymizmu badanej młodzieży mierzony był za pomocą Skali Nierealistycznego Optymizmu Weinsteina (3). Skala zawierała opis 14 zdarzeń niepomyślnych, które mogą się wydarzyć w przyszłości (stanie się ofiarą włamania, zostanie alkoholikiem, znalezienie się w więzieniu, podjęcie próby samobójczej, rozwód po kilku latach małżeństwa, wyrzucenie ze szkoły, konieczność podjęcia nieatrakcyjnej pracy, zachorowanie na raka, doznanie ataku serca, popadnięcie w ubóstwo, zarażenie się chorobą weneryczną, zatrucie pokarmem, załamanie nerwowe, zarażenie się AIDS). Uczniowie szacowali na 7 stopniowych skalach, w jakim stopniu, w porównaniu z przeciętną osobą w ich wieku, są narażeni na to, aby stać się ofiarą tych wydarzeń. Wyższy wynik wskazywał na większy optymizm.

Spostrzeganie zagrożeń związanych z piciem alkoholu. Pomiaru tej zmiennej dokonano za pomocą dwóch skonstruowanych wskaźników – Skali Obaw oraz liczby fałszywych opinii na temat picia alkoholu. Skala Obaw składała się z 10 pozycji zawierających elementy sytuacji, które młodzież rozważa zastanawiając się nad przyjęciem zaproszenia na prywatkę do nieznanym osoby po koncercie rockowym. Scenariusz ten jest zmodyfikowaną wersją badań Pfeffer (14). Sytuacja ta miała stanowić przykład typowego dla młodych ludzi zdarzenia, które wiąże się z zagrożeniami picia alkoholu. Każdy badany zaznaczał na 7 stopniowych skalach w jakim stopniu będzie się obawiał: wypadku samochodowego, nieuczciwości osoby, która cię zaprasza, ryzyka, że będziesz robić rzeczy, których nie chcesz (np. popełnienie przestępstwa, seks), ryzyka, że nie wrócisz bezpiecznie do domu, ryzyka, że prywatka będzie nudna, ryzyka, że będą tam „okropni ludzie”, ryzyka, że będzie alkohol, ryzyka, że będą narkotyki, że nie spotkasz nikogo z przyjaciół, że nie będziesz umiał poradzić sobie w trudnej sytuacji. Wyższy wynik świadczył o spostrzeganiu większego zagrożenia.

Badanych proszono także o wyrażenie swoich opinii na temat prawdziwości albo fałszywości sześciu obiegowych opinii na temat alkoholu (11): „ci, którzy mają silną głowę mogą pić spokojnie”, „piwo i wino to nie jest prawdziwy alkohol”, „kierowca może się trochę napić”, „problemy alkoholowe mają tylko prymitywni ludzie ze złych

środowisk”, „siła woli jest najważniejsza w radzeniu sobie z pićciem”, alkohol może być dobrym lekarstwem na różne dolegliwości”. Więcej twierdzeń uznanych za prawdziwe świadczyło o spostrzeganiu mniejszych zagrożeń.

WYNIKI

Analiza deklarowanego poziomu picia alkoholu i palenia papierosów.

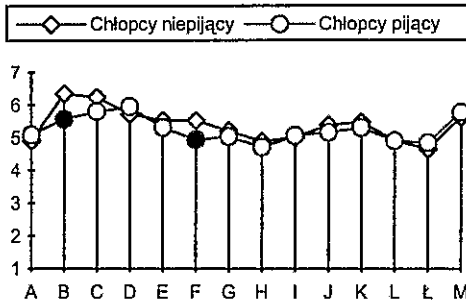
Pomiędzy paleniem papierosów, a pićciem alkoholu przez młodzież występuje istotna statystycznie korelacja (r Pearsona 0,49 $p < 0,000$), co może oznaczać, iż jeśli ktoś pali papierosy, to także pije alkohol. Rezultat ten jest zgodny z danymi pochodzącymi z badań nad dorastającymi (16). Do regularnego palenia papierosów przyznało się 34% badanych (31 chłopców i 19 dziewcząt). Do nadużywania alkoholu przyznało się 60% badanej młodzieży (55 chłopców i 32 dziewczęta) co potwierdza oczekiwania dotyczące wysokiego poziomu spożycia alkoholu w grupie badanych osób.

Poziom optymizmu. Wskaźnik zgodności wewnętrznej (alfa Cronbacha) Skali Nierealistycznego Optymizmu wynosił 0,85, a przeprowadzona analiza czynnikowa pokazała, że wkład każdej pozycji skali był większy niż 0,40, co zdaje się potwierdzać trafność zastosowanej w badaniu skali. Średnia wartość optymizmu badanej młodzieży plasowała się powyżej środka skali (56,0). Średnia wartość optymizmu chłopców (74,89) była istotnie wyższa niż średnia wartość optymizmu badanych dziewcząt (69,98) ($F=5,39$ $df=1,167$ $p < 0,02$). Wynik ten jest zgodny z danymi pokazującymi, że poczucie szczęścia u dorastających dziewcząt jest niskie (3).

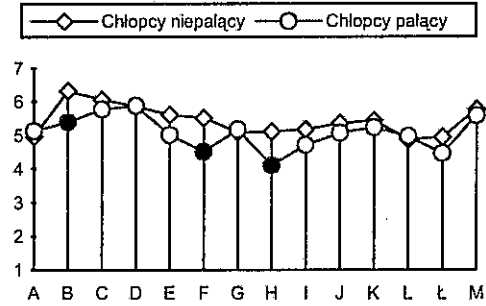
Analiza wariancji (ANOVA) nie potwierdziła oczekiwania niższego poziomu optymizmu u młodzieży pijącej alkohol w porównaniu z młodzieżą niepijącą i młodzieży palącej papierosy w porównaniu z grupą młodzieży niepalącej. Istotne statystycznie różnice można jedynie zaobserwować na poszczególnych pozycjach skali. Chłopcy nadużywający alkoholu (Ryc. 1) byli mniej optymistyczni od chłopców niepijących, kiedy rozważali możliwość „zostania alkoholikiem” ($F=5,62$ $df=1,87$ $p < 0,01$) oraz „wyrzucenia ze szkoły” ($F=3,09$, $df=1,89$, $p < 0,05$).

Również chłopcy palący papierosy byli mniej optymistyczni od chłopców niepalących (Ryc. 2), jeśli chodzi o „zostanie alkoholikiem” ($F=9,19$ $df=1,87$ $p < 0,02$), „wyrzucenie ze szkoły” ($F=9,35$ $df=1,88$ $p < 0,002$), oraz możliwość „zachorowania na raka” ($F=6,36$ $df=1,88$ $p < 0,01$). Badane dziewczęta, które przyznały się do nadużywania alkoholu (Ryc. 3), były istotnie mniej optymistyczne niż dziewczęta niepijące, kiedy określały prawdopodobieństwo „znalezienia się w więzieniu” ($F=9,19$ $df=1,87$ $p < 0,003$), „wyrzucenie ze szkoły” ($F=10,23$ $df=1,88$ $p < 0,001$), oraz „załamanie nerwowe” ($F=3,98$ $df=88$ $p < 0,04$). Dziewczęta palące papierosy były natomiast mniej optymistyczne od dziewcząt niepalących (Ryc. 4) pod względem prawdopodobieństwa „wyrzucenia ze szkoły” ($F=7,80$ $df=1,87$ $p < 0,006$).

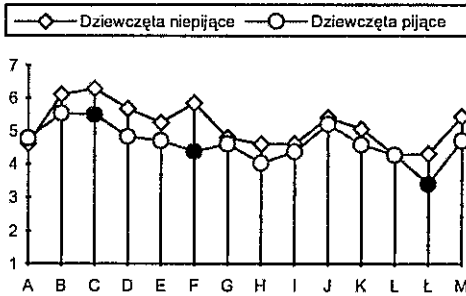
Poziom spostrzeganych zagrożeń związanych z pićciem alkoholu. Analiza czynnikowa Skali Obaw wykazała, że jedna pozycja „obawa, że prywatka będzie nudna” nie spełnia wymaganego kryterium i została wyeliminowana. Pozostałe pozycje skali miały ładunki wyższe niż 0,40, a wskaźnik zgodności wewnętrznej (alfa Cronbacha)

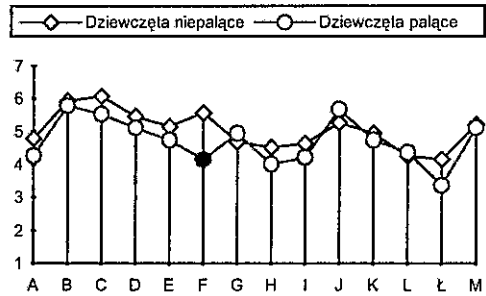
Ryc. 1.

Ryc. 2.

Ryc. 3.

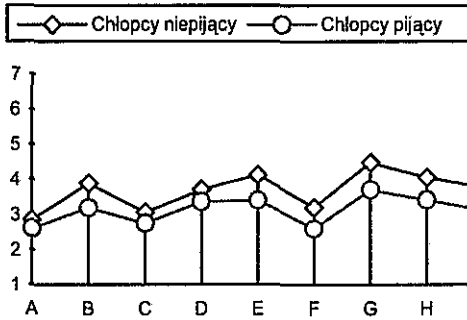

Ryc. 4.

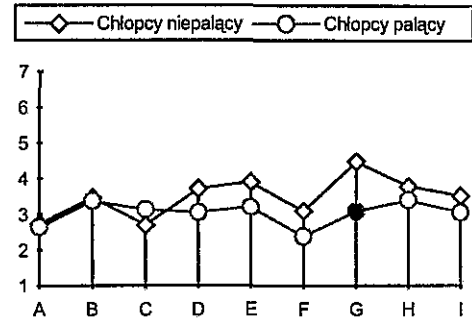
Ryciny 1, 2, 3 i 4. Średnie wartości poszczególnych pozycji Skali Nierealistycznego Optymizmu. A – stanie się ofiarą włamania, B – zostanie alkoholikiem, C – znalezienie się w więzieniu, D – podjęcie próby samobójczej, E – rozwód po kilku latach małżeństwa, F – wyleczenie ze szkoły, G – konieczność podjęcia nieatrakcyjnej pracy, H – zachorowanie na raka, I – doznanie ataku serca, J – popadnięcie w ubóstwo, K – zarażenie się chorobą weneryczną, L – zatrucie pokarmem, M – zalamanie nerwowe, N – zarażenie się AIDS. Czarna kropka oznacza różnicę istotną statystycznie.

wynosił 0,79. Hipoteza zakładająca, że osoby nadużywające alkoholu i palące papierosy będą spostrzegały mniejsze zagrożenia w sytuacji związanej z piciem, potwierdziła się jedynie w grupie badanych chłopców nadużywających alkoholu ($F=5,04$ $df=1,87$ $p<0,027$, Ryc. 5). Chłopcy palący papierosy mniej obawiali się niż chłopcy niepalący, że na prywatce będą narkotyki ($F=6,60$ $df=1,86$ $p<0,01$, Ryc. 6). Dziewczeta, które przyznały się do nadużywania alkoholu mniej niż dziewczeta niepijące obawiały się, że na prywatce będzie alkohol ($F=7,67$ $df=86$ $p<0,06$) oraz narkotyki ($F=4,9$ $df=1,86$ $p<0,02$, Ryc. 7). Podobnie dziewczeta, które paliły papierosy, mniej niż dziewczeta niepalące obawiały się alkoholu ($F=5,00$ $df=1,86$ $p<0,02$) oraz narkotyków na prywatce (Ryc. 8) ($F=5,44$ $p<1,86$ $p<0,02$).

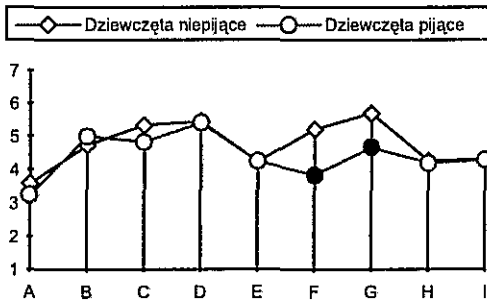
Analiza wariancji (ANOVA) wykazała także, że badane dziewczeta spostrzegały jako istotnie większe zagrożenia związane z pójściem na prywatkę do nieznanego niż badani chłopcy ($F=55,28$, $df=1,175$, $p<0,000$). Rezultat ten jest zgodny z wynikami badań Rohsenow (15), który sugeruje, że kobiety mają bardziej negatywne oczekiwania niż mężczyźni co do działania alkoholu na ich organizm oraz spodziewają się bardziej surowych sankcji społecznych za efekty nadużywania.

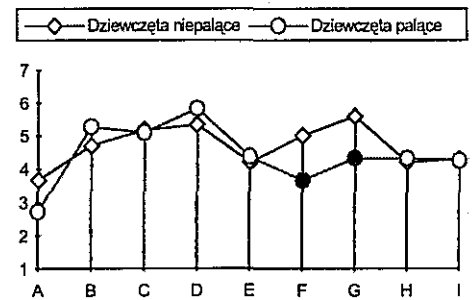
Ryc. 5.

Ryc. 6.

Ryc. 7.

Ryc. 8.

Ryciny 5, 6, 7 i 8. Średnie wartości poszczególnych pozycji Skali Obaw. A - wypadek samochodowy, B - nieuczciwość zapraszającej osoby, C - będziesz zmuszony robić rzeczy, których nie chcesz, D - ryzyko, że nie wrócisz bezpiecznie do domu, E - ryzyko, że będą tam okropni ludzie, F - ryzyko, że będzie alkohol, G - ryzyko, że będą narkotyki, H - ryzyko, że nie spotkasz nikogo z przyjaciół, I - ryzyko, że nie będziesz umiał poradzić sobie w trudnej sytuacji. Czarne kółko oznacza różnicę istotną statystycznie.

Opinie na temat działania alkoholu. Nie stwierdzono różnic statystycznie istotnych w zakresie liczby fałszywych opinii w grupach badanej młodzieży. 21,6% badanej młodzieży (39 osób) uważało, że „ci, którzy mają silną głowę mogą pić spokojniej”, 20,5% (37 osób) uważało, że „piwo i wino to nie jest prawdziwy alkohol”, 10,5% (19 osób) twierdziło że „kierowca może się trochę napić”, 15% (28 osób) uznało za prawdziwy pogląd, że „problemy alkoholowe mają tylko prymitywni ludzie ze złych środowisk”, 83% badanej młodzieży uważało za prawdziwą opinię, że „siła woli jest najważniejsza w radzeniu sobie z piciem”, a 27,7% badanych uważało, że „alkohol może być dobrym lekarstwem na dolegliwości”.

OMÓWIENIE WYNIKÓW

Oczekiwanie niższego poziomu optymizmu w grupach młodzieży nadużywającej alkoholu oraz palącej papierosy w porównaniu z grupami młodzieży niepijącej i niepalącej nie potwierdziło się w pełni. Uzyskane rezultaty mogą świadczyć jedynie o istniejącej tendencji wśród młodzieży pijącej i palącej do mniej optymistycznego

spostreżania niektórych obszarów swojego życia. Powtarzającymi się wymiarami mniejszego optymizmu w tych grupach badanych osób była możliwość nieukończenia szkoły oraz alkoholizm. Wyniki te skłaniają do przypuszczenia, że zarówno badani chłopcy, jak i dziewczęta nadużywające substancji uzależniających mają duże szanse na to, aby nie ukończyć szkoły i uzależnić się od alkoholu, gdyż nierealistyczny optymizm ma bezpośredni związek z zachowaniem ludzi – działa jak samospełniające się proroctwo. Jednostka, która sądzi, że jest niepodatna na to, aby stać się ofiarą jakichś szczególnie negatywnych zdarzeń, stosuje inne strategie radzenia sobie z trudnościami niż jednostka, która sądzi, że jest podatna, aby stać się ofiarą tych zdarzeń. Postawa optymistyczna pobudza do aktywności i działań, w których stosuje się strategie nastawione na rozwiązywanie problemów, brak optymizmu powoduje niechęć do działania w obliczu trudności i jak się wydaje, zwiększa prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzeń negatywnych (6, 3).

Potwierdziło się przypuszczenie, że młodzież nadużywająca alkoholu będzie spostreżać mniejsze zagrożenia związane z pićem niż młodzież niepijąca. Efekt ten wyraźnie wystąpił w grupie chłopców nadużywających alkoholu. W pozostałych grupach badanych osób – dziewcząt, które przyznały się do nadużywania alkoholu oraz dziewcząt i chłopców palących papierosy w porównaniu z osobami z grup kontrolnych, mniejsze zagrożenia na hipotetycznej prywatce u nieznaney osoby spostreżano ze strony alkoholu i narkotyków. Wydaje się więc, iż młodzież, która nadużywa alkoholu, a także i ci, którzy palą papierosy, stosują postulowaną przez badaczy (1) strategię minimalizowania zagrożenia w celu ochrony samooceny bądź jej podniesienia. Minimalizowanie zagrożeń czyli ich niedocenianie i pomniejszanie jest charakterystyczne dla osób zaangażowanych w zachowania, które nie są aprobowane społecznie, jak np. nadużywanie alkoholu i palenie papierosów przez dorastających.

Na uwagę zasługuje także, zaobserwowane w badaniu, rozpowszechnienie wśród młodzieży opinii „, że siła woli jest najważniejsza w pićiu ”. Wiara jednostki w siłę woli czyli możliwość wpływania na swoje decyzje oraz kierowanie swoim losem jest na ogół użyteczna, w tym wypadku przyjmowanie tego twierdzenia za prawdziwe wydaje się być niebezpieczne i dysfunkcyjne. Uszkodzenie tzw. „silnej woli to jeden z pierwszych efektów intensywnego pićia”. Popularność tego twierdzenia może wynikać z braku wiedzy młodzieży o efektach działania alkoholu na psychikę (11).

WNIOSKI

1. Wyniki przeprowadzonego badania zdają się potwierdzać oczekiwanie, iż młodzież nadużywająca alkoholu i paląca papierosy posiada specyficzne przekonania i postawy, które zwiększają prawdopodobieństwo powstania uzależnień w przyszłości (12).

2. Rozwiązywanie problemów wychowawczych oraz prace skierowane na ochronę zdrowia młodzieży pijącej i palącej powinny uwzględniać działania psychologiczne prowadzące do zmiany w przekonaniach tej młodzieży na temat własnej przyszłości (kształtowanie optymistycznego sposobu myślenia) oraz na temat zagrożeń związanych z pićem alkoholu.

Przeprowadzone badanie miało charakter wstępnej weryfikacji problematyki związków między piciem alkoholu i paleniem papierosów przez młodzież, a jej optymizmem i percepcją zagrożeń związanych z piciem. W kolejnych badaniach projektowanych w tym zakresie uwagę należałoby poświęcić wyjaśnianiu zaobserwowanych efektów.

STRESZCZENIE

Nadużywanie substancji uzależniających współwystępuje ze specyficznymi przekonaniami na temat siebie i świata, które odgrywają ważną rolę w powstaniu nałogu (Melibruda, 1997). Celem przeprowadzonego badania była eksploracja problematyki związanej ze specyfiką postaw i przekonań młodzieży nadużywającej alkoholu i palącej papierosy. Interesujące wydały się przekonania, które wiążą się z realizacją przez młodzież przyszłych planów oraz rzutują na zdrowie jednostki. Oczekiwano, że młodzież pijącą alkohol w porównaniu z młodzieżą niepijącą będzie cechować mniejszy optymizm oraz spostrzeganie mniejszych zagrożeń związanych z piciem. Podobnego wzorca przekonań oczekiwano także porównując młodzież palącą papierosy z młodzieżą niepalącą. Uczniowie Zasadniczych Szkół Zawodowych (90 chłopców i 90 dziewcząt) wypełniali kwestionariusz zawierający Skalę Nierealistycznego Optymizmu Weinsteina. Pomiaru spostrzegania zagrożeń związanych z piciem dokonano pytając badanych o obawy, jakie towarzyszyłyby im przy rozważaniu decyzji przyjęcia zaproszenia na prywatkę do nieznannej osoby po koncercie rockowym. Badani wyrażali także swoje opinie na temat prawdziwości – fałszywości sześciu obiegowych opinii na temat picia alkoholu oraz określali, jak często piją alkohol i palą papierosy. Uzyskane wyniki pokazują, że osoby nadużywające alkoholu były mniej optymistyczne od swoich niepijących rówieśników, wówczas kiedy rozważały możliwość „wyrzucenia ze szkoły” (chłopcy i dziewczęta), „zostanie alkoholikiem” (chłopcy) oraz „znalezienie się w więzieniu” i „załamanie nerwowe” (dziewczęta). Młodzież paląca papierosy była mniej optymistyczna od niepalącej jeżeli chodzi o ryzyko „wyrzucenia ze szkoły” (chłopcy i dziewczęta), oraz „zostanie alkoholikiem” i „zachorowanie na raka” (chłopcy). Chłopcy pijący alkohol spostrzegali istotnie mniej zagrożeń związanych z piciem niż chłopcy niepijący. 83% badanej młodzieży uznało za prawdziwe twierdzenie, że „silna wola jest najważniejsza w radzeniu sobie z piciem”. Uzyskane rezultaty zdają się potwierdzać oczekiwanie, iż młodzież nadużywająca alkoholu i paląca papierosy posiada specyficzne przekonania zagrażające zdrowiu psychicznemu i fizycznemu.

Anna Bokszczanin

Optimism and perception of possible harm caused by drinking as related to smoking and alcohol use among adolescents

SUMMARY

Substance abuse co-occurs with specific beliefs towards the world and the 'self'. This study explores problems of such attitudes and beliefs among adolescents who drink and smoke. In my research I tried to establish whether adolescents who drink

alcohol – as opposed to nondrinkers, and adolescents who smoke – as opposed to nonsmokers, are less optimistic and perceive less possible harm in alcohol drinking. Students of Vocational Schools (90 males and 90 females) filled in the questionnaire of unrealistic optimism (by Weinstein) and answered some questions about their fears of accepting an invitation to a party made by a stranger just met at a rock concert. Participants also expressed their opinions about six popular statements related to alcohol drinking and reported the frequency of alcohol use and cigarette smoking. The results showed that drinkers in contrast to nondrinkers were less optimistic about the possibility of „becoming an alcoholic” (males), „being kicked out of school” (males and females), and „ending up in prison” or „having a nervous breakdown” (females). The male smokers when compared to nonsmokers were less optimistic about the possibilities of „being kicked out of school”, and „developing cancer”. Drinking boys perceived significantly less danger than nondrinkers in situations involving alcohol drinking. 83% of the participants agreed with the statement that „the strong will is the most important factor in managing drinking problems”. The results seem to confirm the expectations that adolescents who regularly engage in alcohol drinking and cigarette smoking have specific beliefs and attitudes which are a threat to their health.

Key words: adolescents / beliefs / drinking / smoking

PIŚMIENNICTWO

1. Agostinelli G., Miller W. (1994). *Drinking and thinking: How Does Personal Drinking Affect Judgments of Prevalence and Risk?*, Journal of Studies on Alcohol, 55: 327-337.
2. Aronson E., Wilson T. D., Akert R. M. (1997). *Psychologia społeczna serce i umysł*, Zysk i S-Ka Wydawnictwo, Poznań.
3. Czapiński J. (1994). *Psychologia szczęścia*, Pracownia Testów Psychologicznych., PTP, Warszawa.
4. Dielman T. E., Shope J.T., Leech S. L., Butchart A. T. (1989). *Differential effectiveness of elementary school-based alcohol misuse prevention program*. Journal of School Health, 59 (6), 255-263.
5. Donovan J. E., Jessor R., Costa F. M. (1991). *Adolescent health behavior and conventionality-unconventionality: An extension of problem – behavior theory*. Health Psychology, 10, 52-61.
6. Doliński D. (1994). *Orientacje defensywne* [w:] Doliński D. (red.) *Obronne aspekty pesymizmu – emocje, motywacje, przekonania*, WSP w Opolu Studia i Monografie, 213, 9-18.
7. Frączek A. (1990). *Rozwój w okresie dorastania a nawykowe palenie i picie*. Nowiny Psychologiczne, 5-6, 71-83.
8. Harris L. (1971). *American Attitudes toward alcohol and alcoholism*. NIAAA Study No. 2138, Washington, Inc.
9. Mądrzycki T. (1996). *Osobowość jako system tworzący i realizujący plany*, Gdańskie Towarzystwo Psychologiczne, Gdańsk.
10. Maxwell R. (1994). *Dzieci, alkohol, narkotyki*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk.

11. Mellibruda J. (1993). *Tajemnice ETOH*, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Warszawa.
12. Mellibruda J. (1997). *Nalógowa osobowość naszych czasów*, Charaktery, 1,14-20.
13. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (1997). [w:] Wojciechowska J. *Abstynencja mija z wiekiem*, Gazeta Wyborcza, w Opolu, 1998, 21 stycznia.
14. Pfeffer J. (1993). *An Exploratory Study of Decision Making as Related to the Tobacco Smoking and Alcohol Use of Eighth Grades*, Journal of alcohol and Drug Education, v.39, nr 1,111-122.
15. Rohsenow D.J. (1983). *Drinking Habits and Expectancies about Alcohol 's effects for Self versus Others*. Journal of Cons. Clinical Psychology, 51, 752-756.
16. Stępień E., Frączek A. (1992). *Palenie i picie a inne zachowania związane ze zdrowiem i antynormatywne wśród dorastających*, Nowiny Psychologiczne, 1 (78), 29-37.